

BÁCSKA.

MEGYEI KÖZÉRDEKŰ POLITIKAI KÖZLÖNY.

ELŐFIZETÉSI ÁR:		Felelős szerkesztő:	Kiadótulajdonos:	HIRDETÉSEKET
Egész évre . . . 12 kor.	Negyedévre . . . 3 kor.	dr. BALOGHY ERNŐ.	BITTERMANN NÁNDOR.	és nyiltéri közleményeket a kiadóhivatal vesz fel.
Félévre . . . 6 kor.	Egyes száma ára 20 fillér.			MEGJELEN MINDEN KEDDEN ÉS PÉNTEKEN.

A kórház kérdéshez.

Irta: Wollheimer József dr.

Évek óta gyakran történik utalás a zombori kórház állapotának tarthatatlanságára. A kórház vezetője, illetékes közegészségügyi tényezők, intézők és érdekeltek egyaránt érzik, tudják és vallják, hogy gyökeres szükség van sürgős intézkedésekre, a melyek a mostani kórház helyett a közszükségletnek és vele a közegészségügynek megfelelő hajlékot szerezzenek.

Mert mégis csak furcsa, hogy a mostani tisztázott fogalmak parancsolta utmutatások ellenére egy szobába kell fektetni a többi belgyógyászati beteggel, az orbánosat, a farkasgörcsben szenvedőt az imént megamputált beteggel, vagy a műtetre váró hályogost a trachomással?!

A közelmúltban megtestesülni ígérkezett az eszme, a mennyiben a közgyűlés elhatározta, hogy a város felvirágoztatását célzó intézmények sorába lépteti a kórházat és annak létesítésére 400,000 korona kölcsönt vesz fel.

De a pénzpiac megdrágulása ugyáltszik ismét elodázza a zombori kórház ujjáépítésének ügyét, mert ezen körülmény kapcsán még azon aggodalom is

felmerült, hogy az intézmény a kívánt terjedelemben nem tudja magát fenntartani, hanem a város amugy is szegény pénztárából jelentékeny összeget fog felemészteni.

Az aggodalom jogos, mert el kell készülnünk arra a körülményre, hogy a frekvencia az első időben és különösen a nyári hónapokban nem lesz kielégítő. Mostani kórházunknak középkori helyiségei, silány felszerelése messzire és annyira ismeretese, hogy az új kórház orvosi személyzetének az első években kimondhatatlan nehézségekkel kell majd megküzdnie, hogy intézetének megfelelő hirt szerezzen. A lakosság és a környék középosztálya, a melyre számítunk, a mostani ellenszenvéből kifolyólag később is csak lassan tud majd a gondolattal megbarátkozni, hogy szükség esetén kórházunkat felkeresse.

Ezen körülményt ellensúlyozandók, az új kórháznak jövedelmezőségét csak az által érhetjük el, ha a tervezettnél nagyobb terjedelműre bővitendők.

Ez az állítás paradoxnak látszik, de mint majd az alábbiakból kitetszik, nem az. A kibővítésnek egy nagyobb elmeógyógyászati osztálylyal kell történnie.

Néhány év óta a belügyminiszteriumban szorgalmasan munkálkodnak az elmebetegügy rendezésén és a törekvés oda irányul, hogy a mennyire lehet, minden ön- és közveszélyes elmebeteg megfelelő intézetben helyeztessék el. Ennek következtéképpen minden állami elmeógyógyintézet tul van tömve.

Ha tehát kórházunkat elmebetegosztálylyal is kibővitjük, abban a helyzetben leszünk, hogy azt mindjárt be is népesíthetjük, mert a belügyminiszter, mint az egészségügyi kormány feje, szívesen átenged nekünk a tulsufolt állami intézetekből betegeket kezelésre és ápolásra és az 1898. évi 133,000. számú kórházakról, gyógyintézetekről és üdülő házakról szóló belügyminiszteri rendelet értelmében az ápolási díjakat meg is fizeti értük.

Ha az általam projektált intézet eleinte csak 80 beteggel volna betöltve, ezen osztály beteget után kapott ápolási díjakból még fölösleg is maradna, melyből a többi osztály kisegítésére is jutna, mert az elmeógyógyintézeti betegek ellátása olcsóbb, mint a más betegeké és mert azok a legtöbb esetben éveken át maradnak a kórházban. A mutatkozó létszámcsökkenés pedig jóhírű intézetnél

A BACSKA tárcája.

Lázban.

Csak őt, csak őt adjátok oh vissza,
Elvehettek mindent, mindent tőlem.
Az ő szive volt csak hozzám tiszta,
Mindenki csalt, áltatott, csak ő nem.

Vigyétek el gazdagságom, kincsem,
A hirt, ha van, dicsőségem, nevem;
Csak mosolya még egy sugárt hintsen,
Csak még egyet símitsen fejemen . . .

Fut, menekül, ne hagyjátok, ott van!
Hurokjátok erőszakkal ide,
Ha meghalok s szivem végsőt dobban,
Hadd csókoljam a lelkem testibe!

Regős.

Az utitárs.

(Folytatás és vége.)

Két férfi halad Tusnád erdős-hegyes határán.

— Csakugyan a véletlen hozott veled össze barátom . . . Örülök neki, hiszen már öt hosszú éve, hogy nem láttalak! Mesélj, beszélj Brunó pajtás, hol vagy? hogy vagy? Talán meg is nőtültél?

— Oh dehogy! . . .

— Miért mondd ily hangon? Én természetesen találtam volna. Talán kikosaraztak, vagy — a mit nem hiszek — nem voltál még szerelmes?

— Egygyel találkoztam eddig az életben, a kit elvettem volna feleségül, de mikor megismerkedtem, már asszony volt . . . Lásd mindig van akadály!

— Hát ne asszonyokba szeress! Annyi szép lány van . . . csak érdeklődj! Lásd én megnőtültem. Egy őrnagy lányát vettem nőül. Nagyon kedves teremtes, ő is itt van — majd megismered . . . Különben is elvárom, hogy meglátogass otthonomban.

— Hol vagy jelenleg állomáson Árpád?

— Szabadkán . . . Fel is jegyezhetnéd lakásunkat: „Károlyi-utca 20“.

Brunó összerendezte. Jól hallotta? Az utca? . . . a szám? . . . Dehogy kellett neki feljegyeznie. Majd mintegy kíváncsi pajtás kérdezte:

— No, szeretném tudni, hű maradtál-e izlésedhez? Remélem barna asszony a feleséged, te mindig a barnakért rajongtál: jól emlékszem!

— Csalódni méltóztatól! Soh'se volt barna ideálom!

— Hát nem barnahajú a feleséged?

— De nem ám! . . . Szóke! . . . Arany-szóke!

Brunó elnyomta fájós érzelmeit, melyek lelkét gyötrék s úgy tett, mintha a táj szépségében gyönyörködne. Biztosra vette, hogy az ő „ideál“-ja, az ő „utitárs“-a Árpád felesége . . . Hiszen a lakás is ugyanaz . . . Pedig nem akart azzal az asszonnyal találkozni.

Mikor leértek a parkhoz, hol a fürdő vendégek vidám muzsikaszó mellett sétáltak, hallani is vélte annak az imádott lénynek dallamos hangját, mely úgy a szívébe vésődött . . . Árpáddal éppen ellenkező irányba ment, ki, miután éppen ekkor látta meg feleségét, észre se vette rögtön Brunó eltűnését . . . Feleségét s annak társaságát tlvözlé.

— Jó napot tanácsos ur! . . . Hogy van Katóka? . . . De nini . . . Hol van Brunó? . . . Egy iskolatársammal találkoztam, velem jött eddig . . . és most . . . hol lehet?

résben önkéntes jelentkezés, részben állami pótlás útján joggal várható.

A belgyógyászati osztályra 50, a sebészi-bujakóros osztályra 20—20, a trachoma és szemgyógyászati osztályra 10, a hevenyfertőző osztályra 10 ágyat számítva, kórházunk az elmebeteggyógyászati osztálylyal együtt 250 beteg befogadására volna felszerelve. Ha az első időben 80 elmebetegre és 85 más betegre számítunk, a mi a fenforgó körülmények dacára sem nevezhető utópiának, a mostani 1.66 korona napi ápolási díj mellett a kórház napi bevétele 273.90 kor., évi bevétele 99,973.50 korona.

Nézzük már most a projektálthoz hasonló terjedelmű kórházak egybevetett költségvetései alapján mik ezzel szemben a kiadások.

Az élelmezésért jelenleg a vállalkozónak átlag 60 fillért fizetünk egy beteg után. Saját költségvetésben 80 fillért szánva egy beteg napi élelmezésére, jelentékenyen jobb ellátásban részesülnének betegeink és akkor egy napi élelmezés kerülne 132 koronába.

Egy évi élelmezés	48,180.— kor.
Orvosi és tiszti fizetések	8,764.— "
Ápoló és cselédbér	4,204.68 "
Irószerek, nyomtatványok	472.26 "
Orvosi szerek és kötések	7,236.98 "
Termesztmények	2,413.91 "
Anyagok	4,256.79 "
Szerek és bútorok	548.24 "
Épületek fentartása	2,623.12 "
Tisztítás	3,095.— "
Vegyeesek	2,335.12 "

A kiadások összege 84,130.10 kor. amit a bevételekből levonva, marad 15,843 kor. 40 fil. többlet, a melyhez ha hozzávesszük a kórház céljaira tett eddigi alapítványok kamatait és az ezután teendő jótékony alapítványok kamatait,

kikerül belőle az az összeg, mely a felveendő nagyobb (esetleg 5—600,000 koronás) kölcsön amortizacionális törlesztésére elegendő.

Mert Zombor város, a környék, a megye erkölcsi és társadalmi tényezőinek is meg kell tenniük mindent, hogy ez a nemcsak szükség parancsolta, hanem a megye székhelyének sokirányú javítását célzó humanitárius intézmény létesüljön. Anyagilag tehető polgártársaink, a pártolásunkból élő általános és felekezeti jótékony egyesületek tegyenek ágyalapítványokat, a melyek ércnél maradandóbban fogják hirdetni, hogy volt érzékünk olyanok szerencsétlenségének felfogására, kik velünk egy sorsra születtek, de rosszabbat kaptak. A közsegélyezésnek legmegfelelőbb módja volna ez, és talán szabad is hinni, hogy a tehető nem zárja el szívéét és zsebét, ha megfelelő helyről és megfelelő alakban fordulunk hozzá az új kórház támogatása érdekében.

Ezek után önként felmerül a kérdés, mi történjék még a részletes terv megvitatása előtt azon célból, hogy kórházunk elmebeteggyógyászati osztálylyal kibővíthető legyen. A város képviselősege küldöttségileg tegyen lépéseket aziránt, hogy a belügyminiszter ur kórházunknak elmebeteggyógyászati osztálylyal való kibővítését engedje meg és hogy intézetünknek benépesítéséhez a túlszűrt állami kórodákból átengedett betegekkel hozzájáruljon. A főispán ur öméltóságának kedves gyermeke a közegészségügy, ő mindenestre pártolni fogja az eszmét az illetékes helyen befolyásával és a belügyminiszter ur nem fog akadályokat gördíteni az eszme kivitele elé, mert az államnak is érdekében van, hogy a szaporodó elmebetegeket megfelelő intézetekben elhelyezze.

Meg kell jegyezni, hogy a kór-

házaknak elmebeteggyógyászati osztályokkal való kiegészítése a pszichiaterok modern törekvésével nem egyezik, mert azok a kórházakkal való közösségtől szabadkozhatnak és önállóságot kérnek.

Külön adminisztrációt és orvosi igazgatást követelnek, mert ezen keretben jobban vélik oltalmazhatni az elmebeteg érdekeit. De tekintetbe kell vennünk a hazai viszonyokat és nem szabad idegen példák után indulnunk. Ezt teszi a belügyminiszter ur is, midőn Magyarország elmebeteg ügyéről 1900-ban kiadott hivatalos jelentésében azt mondja: „A vidéki kórházaknak nagyobb elmebeteg osztályokkal való összekötése a már rendszerbe vett egészségügyi politikához képest a múlt évben is alkalmazva lett. És ezen rendszer ellen felhozott vádakkal szemben most már megállapítható, hogy amennyiben az illető osztály direkté tébolydai célra épített, az ellen észrevétel nem tehető. Sőt általános egészségügyi szempontból üdvösebb, ha a betegek nem egy tömegben vannak összezsúfolva, hanem csak kisebb csoportokban elhelyezve. Az elmebetegség lefolyására pedig jobb, ha a beteg saját szülőföldjén vagy annak közelében ápoltatik, ahol az éghajlat, az emberek nem idegenek, hol betegtársainak nyelvét érti és szokásait ismeri, mintha azokból kiragadtatva, új viszonyok között nyer elhelyezést.

Egy szempont csak, a mi ellene felhozható, hogy az ápolási díjak az állami elmebeteggyógyintézetekénél nagyobbak. Tekintve azonban azt a körülményt, hogy ez által a többi betegosztály érdeke lesz előmozdítva, tekintettel arra, hogy az illető vidék közgazdasági viszonyai is javulnak, ez az egy érv is elveszti döntő hatását.“

Rajta hát, hogy e kérdésben meg ne előzzenek bennünkef!

— Láttam a fasor felé menni — szölt Kató.

— Brunót?

— Hát Brunónak hívják?

— Igen. Igaz! hiszen nem ismerik!

Kató hallgatott...

— Ki az a Brunó? — kérde a tanácsos.

— Főszolgabíró Szegeden; Cseresznyés Brunó nagyon derék ember, de nagyon különs... jó pajtás, kedves társalgó... jó szívé... de... ha valami bántja, akkor nem lehet vele dűllőre jutni... akkor ki van cserélve. Különbben is, majd megismerik!

Aznap azonban hiába keresték, nem találkozhattak vele. Katót titokban mindez igen bántotta; aznap este nem jött álom szemeire. Miért kerüli? Bizonyosan őt látta meg s nem akart vele találkozni... de miért?... hiszen nem bántotta meg! Gondolkozott. Ujra csak ama tudatra jutott, hogy nem bántotta meg! Imádkozott, hogy csak még egyszer beszélhessen vele... hiszen azóta — már egy éve — mindennap eszébe jutott... mindennap várta ezt a magas, búszke, kedves embert.

Alig hajnalodott, felöltözött s az ablakhoz ült... Egy ideig élvezte a reggeli sétálót, itt egy tarka ruhás nő, — nagy plaid

a vállán — ott egy hosszú angol... ő is lement... Alig ért le, Brunót látta... utána egy nagy bördödött cipeltek... El is ment volna mellette, ha Kató rá nem szól:

— Jó reggelt!

— Csókolom kezét! — szölt Brunó, mikor megismerte — de szinte összeresztent... hát mégis ő az!?

— Elutazik?

— Igen. Kérem kedves férjének üdvözlétem átadni... roppant sürgős és fontos dolgom akadt... Roppant sajnálom, hogy haza kell mennem!

— A férjemnek mondjam meg?

— Kérem szépen. Igen, Árpádnak!

— És, ha nem lenne férjem, akkor kinek mondjam meg?... Hisz én nem vagyok asszony?

— Hát akkor...

— Hát akkor azoktól a tolkodóktól akartam valamiképp megszabadulni...

Brunónak ugyancsak uralkodnia kellett önmagán, hogy örömeiben fel ne kacagjon.

— Hát igazán nem asszony?

— Bizony igazán nem!... Hát mért mondanám?

— Igazán örülök neki édes... de mi is a neve?

— Bárdos Katica.

— Édes kis Katica.

Brunó egyszerre meglepedkezett útról, sürgős, fontos dolgokról — hiába hecceltek később vele — reggelinél már egy asztalnál ült a tanácsosékkal és Árpáddal... Egy hét mulva már egész Tusnád tudta, hogy Bárdos Katica menyasszony.

*

A környéken bolyongott egy nagy társaság. Persze a tanácsosék se hiányoztak... A vonat prűszkölve, zakatolva iramodott tova előttük. Brunó kalaplevéve üdvözlé:

— Üdvözlégy oh, vasszörnyeteg! Te, az emberek munkája és mégis csodája... Rólad mondják, hogy zavarod a világ csendjét... fűttyöd elriasztja a csattogó fülemüléket? Nem igaz! Nem igaz! Neked köszönhetem boldogságomat... Szeretlek! Azért nem kell pirulva, szerényen megfutamodnod, hidd el, megérdemled hálámat!

Talán még tovább is szavalt volna, ha a vonat el nem tűnik szemei elől...

Később már, csak a társaság jókedvű kacaja verte fel a csendes vidéket...

Mályva.

Küldöttség a főispánnál. (A zomborvidéki lecsapolási ügyben.) A zomborvidéki vízlecsapolási társulat kebelébe tartozó Gákova, Krusevlya, Sztanisits, Nemes-Militics, Csonoplya és Kernyaja községek érdekelt gazdáinak nagy, mint egy háromszáz tagból álló küldöttsége tiszteleggette Latinovits Pál főispánnál. A küldöttséget, mely egészen betöltötte a vármegyei székház nagytermét, báró Rédl Lajos nagybirtokos vezette. A terembe lépő Latinovits Pál főispánt a küldöttség tagjai lelkes éljenzéssel fogadták és báró Rédl Lajos bemutatta a küldöttséget. A küldöttség memorandumát erre Neszmírák Mátyás sztanisitsi községi jegyző olvasta fel. A memorandum kifejti, hogy a zomborvidéki lecsapolótársulat a mai napon tartandó rendkívüli közgyűlésén a vízlecsapolás közlül fölmertlendő költségek fedezésére 900000 koronát szándékozik felvenni. Ezáltal az érdekelt gazdákat érzékeny anyagi megterhelés érné. Sérlemes továbbá az is, hogy oly gazdákat is bevontak az érdekeltségbe, a kiknek földje magasan fekszik és így vízmentes, így tehát jogtalan, hogy ezek is hozzájáruljanak a költségekhez. Nem helyes a kölcsön szándékolt felvétele azért sem, mert az árfejlesztési munkálatok még nincsenek befejezve, a földek osztályozása és a fizetési aránykulcs nincs megállapítva. Azt is fölemlíti a memorandum, hogy a beadott felebbeszesek nem nyertek még elintéztést és így a fizetési kötelezettségre vonatkozó határozat még nem jogerős. E mellett több érdekelt gazda a rákivetendő hozzájárulási összeget sajátjából akarja megfizetni és nem kíván a kölcsönben részesülni. A memorandum kéri a főispánt, hogy befolyásával oda hatni kegyeskedjék, hogy a földmivelésügyi miniszter vizsgálatot rendeljen el az előadott panaszok orvoslása érdekében.

A memorandum felolvasása után Latinovits Pál válaszában kijelentette, hogy nagy öröme szolgál, ha a polgárok ügyes-bajos dolgaikban hozzá fordulnak. A mi azon előadott panaszt illeti, hogy oly földek lettek véve az érdekeltségbe, melyek magasan fekszenek és így vízmentesek, a vízjogi törvény szerint, hol a lecsapolási rayonba esnek, kötelesek a lecsapolás és vízrendezés költségeihez hozzájárulni. Az ügy különben előrehaladott stádiumban van, a társulatnak holnap lesz a közgyűlése, hozzá nem szólhat, mert lekötötte kezét a vízjogi törvény, hanem szolgál egy jó tanácsal, ha a felebbeszesekre, a kölcsönfelvételére, az érdekeltségre vonatkozó panaszait alaposak, úgy szerkesszenek meg egy memorandumot, melyben statisztikai és geológiai adatokkal mutassák ki, hogy az ártérbe mely földek nem esnek, a kölcsönt nem akarják felvenni, mert sajátjukból akarják fizetni és ezt képviselőik Plósz Sándor dr. és Pinkovits József közbenjöttével nyújtásuk be a földmivelésügyi miniszternek, kinek igazságosságáról meg van győződve, hogy ez eredményes lesz-e, nem lehet tudni, mert a vízjogi törvény mindenkit kötelez. Ő a legnagyobb jóakarattal van ez ügy iránt és mint Zombor város főispánja ennek érdekeit is szíven viseli és arra fog törekedni, hogy az ellentéteket kiegyenlítsé. A főispán válaszában a küldöttség lelkesen megjelenezte. Az éljenzések lecsillapultával felszólalt dr. Vujevits Zoltán és arra kérte a főispánt, hogy eszközöljön ki a miniszternél vizsgálatot az iránt, vajjon a társulat a törvénynek megfelelőleg alakult-e meg.

Deák Andor csonoplyai jegyző azt panaszkodta, hogy a társulat ötös bizottságában 3 zombori van. Mikor ez ellen felszólalt, azt a választ nyerte, Zomborban nagyobb az intelligencia. Latinovits Pál főispán a két felszólalást tudomásul vette és kijelentette, hogy ha sérlemek történtek a vidék ellen — mert ennek is megvan az intelligenciája, azon lesz, hogy a bizottsági tagság a vidékkel egyenlő legyen. Különböző felszólalók is foglalják panaszait a képviselőknél átnyújtandó memorandumba. Ezzel a fogadtatás véget ért nagy éljenzések között.

Egy kis statisztika.

Irta: Ifj. Karácson Gyula.

III.

Legutoljára hagytuk a legfontosabb demografiai adatok közlését, a melyek a négy város lakosságának építkezési módját, az irni és olvasni tudók és a magyarul beszélők számát tüntetik fel.

A lakosság számához mérten legtöbb lakóház van Baján és Szabadkán, mert ott egy-egy házra átlag csak 6—6 lakos esik, míg Zomborban egy-egy lakóházban átlag 7-en, Ujvidéken pedig pláne 9-en lakoak.

Ami már most az építkezési módokat illeti, Baján a 3165 lakóház közül kőből vagy téglából 415, kő- vagy téglalappal vályogból, vagy sárból 960, egész vályogból, vagy sárból 1779 és fából vagy más anyagból 11 lakóház épült, s ezek közül cserép-, pala- vagy bádoggal 1768, zsindelely- vagy deszkával 220 és nád- vagy zsúptetővel 1177 ház van fedve. Szabadka 12,502 lakóháza közül kőből vagy téglából 2398, Ujvidék 3162 lakóháza közül kőből vagy téglából 622 és Zombor 4179 lakóháza közül kőből vagy téglalappal, vályogból vagy sárból Szabadkán 688, Ujvidéken 624 és Zomborban 136 lakóház, egészen vályogból vagy sárból Szabadkán 8782, Ujvidéken 1901 és Zomborban 3561 lakóház, s végre fából vagy más anyagból Szabadkán 634, Ujvidéken 15 és Zomborban 60 ház van építve, s az összes lakóházak közül cserép-, pala- vagy bádoggal Szabadkán 1218, Ujvidéken 2287 és Zomborban 1290 lakóház, zsindelelyel vagy deszkával 3349, Ujvidéken 50 és Zomborban 34 lakóház és végre náddal vagy zsúppal Szabadkán 7935, Ujvidéken 825 és Zomborban 2855 lakóház van fedve.

Százalékokban fejezve ki a fenti adatokat, kőből vagy téglából épült Ujvidéken a lakóházak 19,7, Szabadkán a 19,2, Baján a 13,1 és Zomborban a 10,1%-a, kő- vagy téglalappal, vályogból vagy sárból Baján a 30,3, Ujvidéken a 19,7, Szabadkán a 5,5 és Zomborban a 3,3%-a, vályogból vagy sárból Zomborban a 85,2, Szabadkán az 70,3, Ujvidéken a 0,5 és Baján a 56,2%-a és végre fából vagy más anyagokból Szabadkán a lakóházak 5%-a, Zomborban az 1,4, Ujvidéken a 60,1 és Baján a 0,4%-a épült. Cserép-, pala- vagy bádoggal Ujvidéken a lakóházak 72,3, Baján az 56, Zomborban a 30,9 és Szabadkán a 9,7%-a, zsindelelyel vagy deszkával Szabadkán a 26,8, Baján a 7, Ujvidéken az 1,6 és Zomborban a 0,8%-a és végre náddal vagy zsúppal Zomborban a lakóházak 68,3, Szabadkán a 63,5, Baján a 37 és Ujvidéken a 26,1%-a van fedve.

Ezek szerint a jó, egészséges és tűzbiztonsági szempontból is legmegfelelőbb építkezésben Ujvidék vezet, míg Zombor határozottan a legegésztelenebbül, s a külsőn is a legkevesebbet adva építkezik, s bizony tűzbiztonsági szempontból is az utolsó helyen áll a több, mint $\frac{2}{3}$ részt nád vagy zsúpfedelű házaival.

Szegények vagyunk tehát anyagiakban, de majd utolsó helyen állunk a szellemiekben is; a hazafiasságban meg — értem alatta hazánk nyelvének megtanulását — épen a legutolsók vagyunk a négy város között.

A szellemi színvonal megállapításánál el kellett tekintünk a magasabb szellemi tevékenységtől és egyéb adat hiányában csak a betűtudást vehettük számításaink alapjául. Eszerint a legmagasabb színvonalon áll Uj-

vidék városa, a hol a lakosság 64,2%-a tud irni és olvasni. Baján a lakosság 62,6%-a, Zomborban a 48,5%-a s végre Szabadkán csak a 41,8%-a tud olvasni s érti a betűvetés mesterségét.

Ha már most számításba vesszük, hogy az egész országban a lakosság 48%-a tud irni-olvasni s hogy Zombor — város létére — az országos átlagot csak $\frac{1}{2}$ %-kal haladja felül, — nem is beszélve Szabadkáról, mely mélyen az országos átlag alatt marad — méltán találhatjuk elszomorítósnak az eredményt. De még elszomorítóbb lesz az eredmény, ha pérhuzamba állítjuk a városainkat a vármegyei községeivel és látjuk, hogy a mig Ujvidéken a lakosság 64,2%-a, Baján a 62,6%-a, Zomborban a 48,5%-a és Szabadkán a 41,8%-a tud irni-olvasni, addig a vármegye 126 községe közül 64,2%-nál többen 30 községben, 62,6%-nál többen 36 községben, 48,5%-nál többen 93 községben és végre 41,8%-nál többen 119 községben értenek az irás és olvasás tudományához s hogy magát az összes 126 községet tekintve — nem is beszélve arról, hogy egész csomó községben a lakosság 80%-a tud irni-olvasni — a betűtudók átlaga még mindig 56% s így Zombor és Szabadka városok átlagát 7,5 és illetve 14,2%-kal mulja felül.

Rátérünk végre a statisztika egyik legfontosabb pontjára, amely azt tünteti fel, hogy az egyes városokban hányan beszélnek magyarul. Ebben — mint sok más tekintetben is — Baja vezet. Nemcsak azért, mert 20,361 lakosa közül 19,602 beszéli a magyar nyelvet, hanem főleg azért, mert 4053 idegen anyanyelvű lakosa közül ezek szerint 81% tud magyarul. Baja után Szabadka következik, amelynek 82,122 lakosa közül 60,626, majd Ujvidék, amelynek 29,296 lakosa közül 16,946 s végül Zombor, amelynek 29,609 lakosa közül 14,663 beszél magyarul, s ezek szerint Szabadka 36,072 idegen anyanyelvű lakosa közül 40%. Ujvidék 18,975 idegen anyanyelvű lakosa közül 35%, s végre megint utolsónak kullogva Zombor 20,312 idegen anyanyelvű lakosa közül csak 27% tud magyarul.

Minden ezer lakos közül — beleszámítva a magyar ajkuakat is — Baján 967, Szabadkán 738, Ujvidéken 579 és Zomborban 495 ember élhet átlag a magyar nyelvvel.

A nyelvtanításban az élet nagyobb mester ugyan minden iskolánál, minthogy nagyobb a kényszerítő ereje, mint az iskola disciplinális hatalma, de a haza nyelvének a megtanulása nemcsak a kényszerűség, hanem főleg a hazafiasság dolga. Ha Bajmoknak — hogy csak egyet állítsunk ide a megyebeli községek közül — a magyarságot számban tulnyomó idegen — jobbára német és bunyevác — lakosai közül 60 százalék tudott megtanulni magyarul, meg kell tanulnia legalább is hasonló arányban városaink lakosságának is. De nálunk — sajnos — még a hazafiasság egyedül nem viszi rá az idegen ajkuakat édes hazánk nyelvének a megtanulására.

Ezzel befejeztük városaink demografiai adatainak közlését, s legközelebb rátérünk majd vármegyénk és Zenta rendezett tanácsu város demografiai adatainak ismertetésére is.

Történelmi társulatunk ülése.

Lapunk múlt számában a vármegyei történelmi társulatnak július hó 3-án esztőtökön tartott üléséről szóló tudósításunkban hirdással voltunk arról, hogy a történelmi

társulat egyesítve a zombori könyvtár egy-
lettel általános mozgalmat indít egy városunk-
ban felállítandó kulturpalota építésére és
megkeresi a várost, hogy a kulturpalota
helyéül az Erzsébet-liget felső részét en-
gedje át.

Megjegyezzük, hogy a kulturpalotáról
multkori közleményünkben az előkészítő bi-
zottság névsorából tévedésből kimaradt Kozma
Lászlónak, a történelmi társulat elnökének
neve — ki szintén tagja az előkészítő bizott-
ságnak.

Ezen kérdés letárgyalása és a közölt
határozat elfogadása után Trenesény Károly
a társulat titkára olvasta fel jelentését. A
jelentés azon részénél, mely a társulat havi
füzetéről volt szó, felszólalt Latinovits Pál
és elismeréssel adózott a füzet helyes és
pontos szerkesztéséért, megdicsérette az abban
megjelenő tartalmas és érdekes történelmi tanul-
mányokat.

Nagyon szükségesnek tartja azonban,
hogy a társulat írói tegyék tanulmánytárgyává
vármegyénknek a török hódoltság alatti tör-
ténést, mely eddig még felderítve nincsen,
pedig ez igen érdekes kora volt a vármeg-
yének. Tudomása szerint a vatikáni könyv-
tárban igen sok, eddig nem ismert adatnak
kell lenni, melyek vármegyénknek akkori
történetére vonatkoznak, mert a pápai nun-
ciusok minden eseményről jelentéseket küld-
tek a pápának, a melyeket a vatikáni könyv-
tárban őriznek. Ezen történelmi kútfőknek
tanulmányozására a történelmi társulat eset-
leg egyik tagját ki is küldhetné.

Még egy igen érdekes történelmi ese-
ményre hívta fel Latinovits Pál a társulat
figyelmét, mely teljesen megérdemli, hogy a
társulat vele foglalkozzék és ez a török
hódoltság utáni telepítés vármegyénkben.
Ekkor telepedtek ugyanis le itt vármegyénk-
ben a szerbek, bunyevácok és sokacok. Nagy-
on érdekes lenne történelmi kutatások alapján
felderíteni ezt a telepítést és megállapítani
honnán, mily körülmények között települtek
le itt a népek.

A Ferenc-rendi szerzetesek, kik ezen
telepéseknek lelki gondozói voltak, könyv-
táraikban szintén sok fontos adatot őriznek.

A választmány nagy érdeklődéssel és
figyelemmel hallgatta Latinovits Pál érdekes
fejtegetéseit és elhatározta, hogy egy a török
hódoltság, valamint az utána következett tele-
pítés történetének kutatását és megírását fel-
veszi programjába és megbizta dr. Dudás
Gyula, dr. Thim József és Erdújhelyi Meny-
hért tagokat e kérdés tanulmányozásával.
Dr. Thim József előadja, hogy a zágrábi
Ferenc-rendiek zárdájának könyvtárában is
arra a korszakra vonatkozó sok érdekes adat
lehet, miután ezen szerzetesek látták el a
lakosságot a lelkieken és mint megbízott
püspökök ők osztották ki a bérmálás szent-
ségét.

Erre Roediger Lajos muzeumőr adta
elő jelentését, melyből kiemeljük a következő
érdekes adatokat: Ásatásokat folytat a törté-
nelmi társulat Nemes-Militicsen (Kargits tanító
július 20-án kezdi meg az ásatásokat), Ó Sziva-
con Kiss Gyula tanító. Az Apatin-vidéki tele-
pen Bászler István plébános áll az ásatások
élén és nagy buzgalommal folytatja, a társu-
lat megbizta a további ásatásokkal. Gubicza
Kálmán Monostorszegen, Szauerborn Károly
birtokán egy nap telepre akadt, sok edénye-
ket és kova szilánkokat találnak. Gubicza
megbizott a további ásatással. Gomboson
Czirák a római sáncokban folytat ásatást.

Báth Monostor községe egy római szarko-
fagot ajándékozott a társulatnak.

Dr. Thim József bejelenti, hogy Weigand
János, a társulat kiváló tagja, az apatini
ásatásokból és egyéb leletekből 380 tár-
gyat állított ki Apatinban, a kiállítás csopor-
tokba foglalva mutatja be a tárgyakat. A
kiállítás iránt nagy az érdeklődés, csoporto-
san látogatják. A kiállítás szeptember hó 1-ig
lesz nyitva.

Ajánlja továbbá, hogy Schnur György
és Trilsam Márton apatini tanítókat működő
tagokul válassza meg a társulat. Mindketten
nagy buzgósággal és szorgalmasan tartanak
ásatásokat az apatini ujtelepen.

A választmány felvette őket működő
tagjai sorába.

Ezzel a tárgysorozat kimerülve, dr.
Grüner Samu szép szavakban köszöni meg
Latinovits Géza alelnöknek, hogy szíves volt
az ülést vezetni és kéri, hogy a társulatot a
jövőben is tartsa meg nagyrabecsült jóindula-
tában és pártfogásában.

A választmányi ülés ezzel véget ért.

Szabad liceumok.

Ezen cím alatt jelent meg egy vidéki
lapkában egy felebaráti szeretettől csöpögő
cikk a zombori szabad liceum ellen.

Mielőtt az ösmeretlen urnak, aki a régi
meztelen istenek egyikének álarcában (Apolló)
jelentkezett, megtenném azt a nagy szíveséget,
hogy cikkével komolyan foglalkozzam: röviden
elmondom a mi szabad liceumunk mibenlétét.

A zombori szabad liceumnak, mint a
magyar királyi belügyminiszter által jóváha-
gyott és záradékkal ellátott alapszabályokkal
bíró nyilvános egyesületnek a szabadkőműves-
séghez semmi köze.

Az alapítók az angol university extension
példáját tartva szem előtt, alkalmat akartak
adni polgártársaiknak, hogy itt-ott hézagos
ösmereteiket pótolhassák, hogy a kvaterkázó
politizálás helyett hébe-korba egy korszerű
eszmével, vagy egy-egy a művészet köréből
vett ismertetéssel foglalkozzanak. A társadalmi
kérdést így kellett formulálni. Megelégszenek-e
polgártársaik a tudásnak avval a nagyon el-
halványult és elmosódott mennyiségével, mely
az iskolás évekből mint gyenge reminiscencia
megmaradt és mely eredeti frissességében is
csak a tudás alapelemeiből állott: avagy ki-
válnak és szívesen fogadnak egy, hogy egy
mondjuk az emlékeket restauráló és bővítő
pótkurzust. Az ifjúkornak minden szépért,
minden nemesért önzetlenül hevülő lelkére az
életnek rideg vaskeze folyvást ujjabb és ujjabb
impressziókat jegyez. Az volt tehát a kérdés,
érdemes-e ezeket a palimpoesteket, ha lehet
simán, ha nem, hát itt-ott egy kevés maró-
savval kezelni, hogy a régi, a tiszta eszmény-
ért lelkesülő tartalom ismét napfényre jöjjön
és vezérmotivuma maradjon az illetőnek az
élet sokféle disharmoniájában?

Humanusan gondolkodó és érző férfiak
megkockáztatták a kísérletet és az eredmény
nekik adott igazat; nekik, akik embertársaik-
nak a nemesebb, tisztultabb létre való törek-
vésében hittek; nem pedig azoknak, akik pol-
gártársaikban nem látnak egyebet, mint a misera
plebs contribuanst.

Három év óta működik a szabad liceum
Zomborban. Ez idő alatt több mint hatvan
előadást tartottak és egyszer se volt rá esett,
száznál kevesebb hallgató lett volna jelen, sőt
nem ritkán kicsinek bizonyult az impozáns
terem a mindenrendű sokaság befogadására.

Kényszernek engedek, mikor megemlítem,
hogy eddig teljesen ingyenesek voltak az elő-
adások. A mostantul fogva divó 2 korona évi
díj is csak arra fog szolgálni, hogy nevesebb,
nem zombori erőket is megnyerjünk előadók-
nak és hogy kísérletekkel egybekötött sorozá-
tos, tehát jóval kimerítőbb előadásokat rendez-
hessenek egyik vagy másik ágából az emberi
tudományoknak.

Ezentul még jobban meg fogják közeli-
teni az angol példát. Az önként jelentkezőkkel
colloquiumokat fognak tartani, hogy az illetők
tiszta képét nyerjék az ő haladásuknak és a
hézagokat olvasás útján pótolhassák. Sőt kívá-
natra még bizonyítványt is fognak adni a
szóbeli értekezés eredményéről. Ez a bizonyítvány

ugyan semmiféle anyagi előnyöket nem fog
szerezni a polgári életben, hisz' itt mindig
csak ideális javakról lehet szó, de határozottan
mélyebbé és élénkebbé fogja tenni a nyert
benyomásokat és idővel igen kedves emlékké
fog válni. Egyebek között a jövő idényben
gyorsírási tanfolyamot is léptetnek életbe,
nagyon természetesen teljesen ingyenest.

És most áttérek a túhegygyel való kriti-
kára. Eleve kijelentem, hogy nem akarok
kritikát kritizálni. Egyszerűen vissza akarom
utasítani a zombori közönségre szórt igaztalan
vádakat Apolló ur, — tálán azért választotta
ezt a nevet, mert elevenen akart bennünket,
illetve a mi kedves közönségünket nyuzni,
mint a régi görög isten annak idején Marsyast;
azt állítja, hogy mi zomboriak nem ismertük
Kiss József remek költeményeit. Tisztelem a
„Szabadka és Vidékét“, de ezt már határozottan
kikérjük magunknak, hogy ilyet föltételezzenek
rólunk.

Nem sértem az én tisztelt polgártársai-
mat avval, hogy ilyen abszurd vádaskodással
tovább is foglalkozzam.

A zombori kir. törvényszék elnökét
Apolló ur előbb agyba-főbe dicséri, — képe-
lem, hogy fájhat ez a dicséret, — aztán megint
ráfogással bántja őt is.

Ugyan kérem, szép eljárás ez?! Hiszen
jól tudhatja, vagy talán tudja is, mert elég
sűrűn átrándult hozzánk és talán végig is
hallgatta az összes előadásokat, hogy az idézett
zenélés miben állott. Egy istentől ihletett zene-
művész utolsó földi perceit éli. Körötte vannak
tanítványai, lelkének, művészetének örökösei és
bámulói. Most valaki ebben a polyglott társa-
ságban az általános világnyelven, a szívhez
legjobban hozzáférköző zene melódiaín meg-
szólaltatja a zsoltárokat, az ave Máriát, hogy
a haldokló ezen szeráfi hangok hallatára földi
kinjaitól, földi gondjaitól megszabadulva, tisztább
sphaerákba emelkedjék. Mindezt képzeletben
átérezve, Apolló ur „szurkol“ és táncmuzsikára
gondol. Az Isten szent nevére!... Csak volt
talán valaha templomban is.

Bárczy Iván sokkal komolyabb gondolkodó,
semhogy Apolló ur logikájára szorulna. Annak
a khalifának lehetett ilyes hétköznapi logikája,
aki elégettette az alexandriai világhírű könyv-
tárt, mert ha az van azokban a könyvekben,
ami az akkoránban nincs meg, akkor kárhoza-
tosak, ha pedig ugyanaz van bennük, akkor
fölöslegeselek.

Roediger tanár urra a leghizelgőbb kriti-
kát mondja, hogy t. i. elhitték neki amit
mondott. Ezt az egyet, de csakis ezt, én is
aláírom.

Nem így Rácz és Székely tanár urakra.
Ezekkel szemben ugyancsak impetuosus Apolló
ur, persze az igazság rovására. A német nagy
bölcsezséket védelmezni eszembe sem jut.
Nagyon sok igazán művelt ember emlékében és
gondolatában élni fognak azok akkor is, amikor,
higgye el ezt tisztelt Apolló ur, már mirőlunk
a legszorgosabb kutatás sem fogja kideríthetni,
hogy egyáltalán éltünk-e valaha, annál inkább,
mert senki sem fogja kutatni.

Don Carlos költőket, nagynevű írókat
hozott emlékezetünkbe és nem hiszem, ne
higgye Apolló ur sem, hogy tisztelt közönsé-
günk akkor a mai férfivilágra gondolt. Sőt
még azt sem hiszem, hogy a „Szabadka és
Vidéké“ képes volna ilyen alantjáró inter-
pretálásra.

Kabos orvos határozottan büszke arra,
hogy Darwinnal egy kalap alá kerül, még a
lomtárban, tovább megyek, még az alvilágban
is roppantul megtisztelő szomszédság volna ez.

Sajna! csak Apolló ur kegyelméből élvezheti ezt a dicsőséget. — „Az ember eredete történeti tény. A történeti tény pedig, ha nem vagyunk vagy voltunk tanui, szó vagy írás által tudjuk meg és nem raffinált elméletek által.“

Bevallom, iszonyu sértést követtem el a józan ész és a jó izlés ellen, amikor ezt a citátumot ide irtam, de szükséges volt Apolló urat a saját tükrébe nézetni, hátha elröstellkedik és iparkodni fog jobb utra térni. Adjon a jó Isten neki hosszú életet, türelmet és kitartást hozzá!

Apolló ur cikkének első soraiban rossz nyelvekről beszél. Ejnye, ejnye Apolló ur! Önnek nagyon rossz nyelve van!

Spectator.

Közigazdaság.

Rácz György közg. előadó félévi jelentése.

Tekintetes közigazgatási bizottság!

Vármegyénk közigazgatási állapotáról, 1902. évek első felében a következőket van szerencsém a tekintetes közigazgatási bizottságnak tisztelettel jelenteni:

Nagy- és középbirtokosainknál szakísermettel párosult okszerű gazdálkodás található. Ellenben a községek jó részében a nagy- és kisgazdák többsége az újabb és célszerű gazdasági rendszer és eszközök alkalmazásától még ma is idegenkedik. Hanem szorgalmuk és kitartó munkásságuk tekintetében a nagy- és középbirtokosokkal párhuzamosan haladnak. Sőt a kendertermelésben és szőlőültetésben a nagy- és középbirtokosoknál jóval nagyobb eredményt mutatnak fel.

Hogy vármegyénk közigazgatási helyzetéről Zenta város és az összes községek nagy- és kisgazdái termeléseinek és állattenyésztéseinek emelkedéséről vagy hanyatlásáról megbíráható tájékozást nyújthassanak, — hogy továbbá a munkásviszonyainkra nézve — hol található felesleg munkás vagy hol van hiány — a kivándorlás érintése mellett tisztán láthassuk, végre hogy megtudjuk, hol van tejszővetkezeti, sertéshizlalda, hol nincsen, — mely község kér kölcsönt nyugati fajtájú tehenek vásárlására? Mindezeknek kipuhatólása vegett, részben személyesen, részben pedig Zenta városához és a községekhez intézett kérdőívek szétküldése mellett törekedtem az adatokat beszerezni, és a mai jelentésemnek kiegészítő részét képező ide csatolt A) és B) részletes kimutatásomban van szerencsém azokat bemutatni.

A kalászos növényekből vármegyénkben — a nagy- és középbirtokosok területeit is belevonva — be lett vetve búzával 491 ezer, rozsossal 22 ezer, árpával 54 ezer és zabbal 208 ezer katasztrális hold. A buzavetésekben helyenként az úszóg okoz kárt, de veszélyesebb, hogy a rozsa gyorsan terjed és ámbár az aratás kétszöbén állunk, mégis kedvező időjárásra, mérsékelt meleg napokra felette szükségünk lenne, különben szorult szemű és csekély súlyú terméstünk lesz.

A rozs termés közepes eredményű.

Az árpa az őszi learatva, a tavaszi most hullik a kasza alatt, szinte közepes termést ad.

A zab még eddig a legegészségesebb szintű, a rozsa ugyan ezt is kikezdette, mindamelllett ebből jó közép termést várhatunk.

A kukorica tartós szárazság miatt rosszul kelt ki, több helyen felszántották és másodszor vetették. Ugy az első, mint a második vetés fejlődésében visszamaradt, a szárazságot követő hideg idő és sűrű esőzés szinte ártott

neki. Azonban kedvező időjárás mellett még jó közép termést várhatunk.

A repce átlag silány termést adott.

A kender szintén sinli egy kissé a hideg időjárást és esőzést, mindamelllett többnyire szépen áll, még ma jó terméssel biztat. Örvedetes, hogy a kendertermelés emelkedését megállapíthatjuk.

A szőlőkben, a fagykártól szenvedve, a hideg esőzések által a virágzásban késleltetve és megbolygatva, mégis kedvező időjárás mellett közép termésre, helyenként jó termésre is számíthatunk.

A takarmányrépa általában buján nő. Részben gázos, az esőzés a kapálást hátráltatja.

A kerti vetemények átlag szépen gyarapodnak.

Gyümölcs terméstünk legnagyobb részét a fagy tönkre tette.

Jégverés és vihar, miként azt az A) alatti mellékleten kimutatom Zenta városában és 20 község határában volt, lényeges kárt azonban sehol sem okozott.

Örömmel említem fel, hogy az állami mentelepből Zenta városának és a községeknek kiosztott apamének és immár az egyes magántenyésztőknek engedélyezett megfelelő ménjei, vármegyénkben a lótenyésztés minőségbeli emelkedését tüntetik fel. Zenta városának és 58 községnek kiadva lett 150 állami tenyészmén. Magántenyésztőknek többnyire az állami ménnek mellett engedélyezve lett Zenta városában és a községekben 203 tenyészmén. Megjegyzendő, hogy 27 községben egyáltalán sem állami, sem magán mén nincs.

Nagyon óhajtható volna, ha az állami ménnek létszáma, különösen a jobb vérűek és legalább 170 centiméter magasságukaké 40 drbbal felemeltetnék.

A szarvasmarha tenyésztésben átlag szinte emelkedéssel találkozunk; nem számítva a nagy uradalmakat, Zenta városában és a vármegye 122 községében a mai létszám 3 éven alóliak 54,762 drb, 3 éven felüliek 95,861 drb, összesen 150,231 darab.

A tejszővetkezetek szaporodásával leginkább a nyugati fajtájú teheneket, simentháli, borzderes és bonyhádi fajokat keresik.

Vármegyénkben 54 községben létesült tejszővetkezeti tejgyárral, hanem 68 községben még nincsen.

12 község kér kölcsönt 600 drb nyugati fajtájú tehen vásárlására. Nagyon kívánatos lenne, ha ezen vagyonos községek kérését a nagyméltóságú m. kir. földművelési miniszter ur teljesíteni kegyeskednék. Számos kisebb gazda életszükségletének egy részét a tej jövedelméből fedezhetné, könnyebben megélhetne itthou, a kivándorlás csábja kevésbé hatna reá. A tehenet pedig, amelynek áráért az egész község elvállalná a fizetési kötelezettséget, néhány évi részletben megfizethetné.

A juhtenyésztés az egész vonalon hanyatlik, ez természetes következménye a legelők felosztásának. Zenta város és 122 községnek mai juh állománya 183,760 drb, megjegyzendő, hogy 11 községben a juhtenyésztéssel végleg felhagytak.

Habár a sertésenyésztésre és bizalásra a meg-megújuló sertésvész rendszerint nyomástól hatott, mégis örvedetes, hogy szigorú óvintézkedések alkalmazása mellett a vész nagyobb elterjedését megakadályozni lehetett. Vármegyénk mai sertés állaga Zenta város és 122 községben 163,213 drb sertés. Hizlalda pedig létezik Zenta városában és 23

községben 50 és ezek 1902. évek első felében 11,406 hizott sertést exportáltak.

A baromfi és tojás tenyésztés és eladás vármegyénkben nagy mérvű emelkedést tüntet fel. Ezen jövedelmező gazdasági ág ápolása és fejlesztése felette figyelemre méltó.

A mellékelt B) részletes kimutatásom 16-ik rovata szerint az 1902. évek első felében, a ló-, szarvasmarha-, sertés-, de különösen a baromfi-, és tojástenyésztésben és azoknak eladásában örvedetes emelkedés volt 7 községben, emelkedés volt Zenta városában és 58 községben, csekély emelkedés volt 6 községben, változatlan volt az állapot 43 községben, végre hanyatlás mutatkozott 9 községben.

A munkásviszonyok annyiban kielégítők, hogy ugy Zenta városában, valamint a vármegye 122 községeiben aratók vagy egyáltalán munkáshiány sehol sem fordult elő. Elszomorító azonban, hogy vármegyénk 6 községében 510 arató pár és 11 községben 1665 külön férfi munkás, mint „felesleg“ lett bejelentve. Ezen foglalkozás nélküli munkásoknak munkával való ellátása képezhetné, szerény nézetem szerint, feladatát a vármegye törvényhatóságának, a gazdasági egyesületnek és végre a hazafias társadalomnak.

A mellékelt A) kimutatásom 6. rovata szerint, vármegyénkben 1902. évek első felében 63 községből kivándorolt 2029 java erejében levő kisgazda és munkás férfi, 602 nő és 548 gyermek. Ellenben 59 községből és Zenta városából kivándorlás nem történt.

Melesleg megemlítem, hogy az A) és B) mellékelt kimutatásom, 124 község helyett csupán 122 községről szól, amennyiben 2 község, névszerint Gyurgyevó és Ó Futtak ismételt sürgetésem dacára a kérdőíveimet nem küldötték vissza, ismételt leveleimre nem is válaszoltak.

Félévi jelentésemet ezzel befejeztem, kérem azt tudomásul venni.

II. József császár tanügyi utasításai.

(Fordította és bevezetéssel ellátta: dr. Dudás Gyula kir. s. tanfelügyelő Pécs, 1902.)

Hazai közoktatásügyünk története még nincs megírva. Egyes monografiák, mint a milyenek Molnár Aladár, Kiss Aron és legújabbban Finácz Ernő jeles tudósainké, képviselik csupán az e szakban kifejtett tudományos munkásság eredményét, e művek azonban, tekintve Magyarország oktatásügyének terjedelmes és évszázadokra visszanyúló múltját, még mindig csak egy-egy fejezetet vagy korszakát világítják meg tanügyünk történetének. Éppen azért ugy az oktatásügy, mint általános kulturtörténet szempontjából egyaránt nagy szükség van arra, hogy a különböző foku oktatás emlékei összegyűjtessenek s a hazai tanügy egykori egyetemes történetirőjének rendelkezésére bocsátassanak.

E téren kíván a fordító némi szolgálatot tenni, midőn II. József császár tanügyi utasításait az alábbiakban közrebocsajtotta, melyet eddig egyetlen tanügy-történetirőnk sem méltatott figyelmére s mely mint a Mária Terézia királynő által 1777-ben kiadott „Ratio Educationis“ kiegészítője egyik legnevezetesebb emléke oktatásügyünk történetének. Eltekintve ugyanis attól, hogy e tanügyi szabályzatban a hazai népoktatás teljes germanizálására irányuló tendencia vörös fonálként húzódik végig, mindazáltal az iskolai felügyelet és adminisztratív, az iskolaállítás jogának szabályozása, a tanterv, a tanítóképzés s az iskola szellemi és anyagi ügyeinek ellátása körül

oly nagyszabású intézkedéseket foglal magában, melyek nemcsak a Ratióhoz képest jelennek tetemes haladást, hanem a melyek nyomait ma is érvényben levő oktatásügyi törvényeinkben is megtalálhatjuk.

E tanügyi szabályzat 1789-ben jelent meg. Tanügy-történetiróink, köztük Kiss Aron (a magyar népiskolai tanítást. tört.), nem említik. Az eddig ismert egyetlen példányt, mely „Instruktion für die Visitatoren der National-schulen in Ungarn” címet viseli, Bács-Bodrogh vármegye levéltára őrzi.

A dolgozat, mely a tanügy valamennyi munkáját bizonyára érdekli, csak imént jelent meg s öhajtható, hogy azt minden iskola könyvtára megszerezze.

H i r e k.

Előléptetések. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a zombori állami főgymnásiumnál Rittinger Antal id. igazgatót és Rác Soma tanárt jelen minőségében és állomáshelyén meghagyva, a VIII. fizetési osztály 3-ik fokozatába nevezte ki. — Kinevezte továbbá ugyanazon fizetési osztály 3-ik fokozatába Varga Mátyas, Molnár János és Bene Mihály újvidéki kath. főgymnásiumi tanárokat is.

Áthelyezések. Az igazságügyminiszter Paukovits Aladár újvidéki törvényszéki és Szabó József újvidéki járásbírói aljegyzőt kölesönösen áthelyezte, Pinczehelyi Gyula palánkai járásbírói irnokot pedig a nyiregyházi törvényszékhez helyezte át.

Áthelyezés. A pénzügyminiszter Örley Kálmán zombori kir. adóhivatali szám-tisztet, saját kérelmére a pancsovai kir. adóhivatalhoz helyezte át.

Emlékirat átnyújtás. A rigyicai választókertület választó polgárai azon sok jótéteményeket, melyekben Latinovits Pál, mint a rigyicai kertület képviselője őket részesítette elhatározták, hogy haláljuk jeléül egy emlékiratot és albumot nyújtanak át. Az átnyújtás hír szerint e hó 12-én fog megtörténni.

Maison Mihály ur, Rigyica község nagytudományu plébánosa, a következő levelet intézte hozzánk: „Gratulálok a „Bácska“ huszonöt éves fenállásához és ezt annál szívesebben teszem, mivel ama szellemi diadalához, melyet a „Bácska“ huszonöt évi működésével magának emelt, annak idején, — mikor a mostani generalisok még tán kadétek sem voltak, — én is szerencsés valék egy gránitszemmellel hozzájárulhatni“. A kedves sorok első részére a felelet csak hálás köszönet lehet. Ami a második részt illeti, az olyformán igaz, hogy Maison Mihály urnak jelentős része van a „Bácska“ alapításában és fejlődésében. 25 év óta sobasem szünt meg érdeklődni lapunk iránt, melynek állandóan nagyrebcsült munkatársa maradt.

Jubileum. Kohut Henrik főmérnök, társadalmunk köztisztviselőiben álló tagja, vasárnap töltötte be közhatsznu hivatali működésének három évtizedes fordulóját. A zombori technikusok asztaltársasága ezt a napot ünneppé tette és vasárnap délelőtt, a rendes összejövetel alkalmával, melyen az összes mérnökök megjelentek, Kelő Mór kir. főmérnök üdvözölte a jubiláló tagtársat emelkedett szellemtől szép beszédben. A jubiláló szép szavakban mondott az ovációért köszönetet és tagtársai lelkes ovációval ünnepezték.

Utátvétel. Az ó-török-becsei vármegyei utnak azon részét, melyet a vármegye műnttá alakított át, szombatban vette át az erre hivatott bizottság. Az átvételnél a vármegye részéről jelen voltak: Lánckor Antal th. főjegyző, Sztankovits György kir. főmérnök, dr. Balaton Gyula járási főszolgabíró, továbbá a várm. törvényhatóság kiküldöttéi: Vissy Károly kir. közjegyző és dr. Grünbaum Pal th. főügyész. Ó-Becse község részéről pedig megjelentek: Mihály Sándor jegyző és Urbasky István bíró. A bizottság a műntat felülvizsgálta és jónak találván, átvette és a forgalomnak megnyitotta.

Kápolna felszentelés. Széchenyi Jenő nagyváradi apát-kanonok, volt nemesmiliticsi plébános és országgyűlési képviselő városunkba érkezett. Ma reggel 8 órakor szentelte fel a költségér épített róm. kath. kistemetőbéli kápolnát.

Ügyvédi kamara. A szabadkai ügyvédi kamara közli, hogy dr. Hirmanu Ferenc és dr. Csernyus Pál vm. th. főügyészeket, Zombor székhelyvel az ügyvédekről vezetett lajstromába felvette.

Hivatalos órák a városnál. A nyári hónapokban rendszeresen beálló hőségre való tekintettel, Hauke Imre polgármester a hivatalos órákat folyó hó 7-től (hétfő), szeptember hó 1-ig terjedő időben a következőképp állapította meg: 1. A fogalmazó-, továbbá a segéd- és kezelő személyzet hivatalos óráit hétköznapon reggeli 8 órától délután 1 óráig tartozik tartani. Nem terjed ki ezen munkaszünet az adóügyi tanácsos, főadótiszt, a tanácsai, kapitánysági és bírósági iktatókra, a földadó nyilvántartó, adópénztári tiszt és az adótisztekre és a melléjük beosztott napi-dijasokra, kiknek hivatalos órái ezen idő alatt is teljesen fentartatnak. 2. A rendőrkapitányokra nézve az 1-ső pontban megállapított hivatalos órák oly értelemben nyerne alkalmazást, hogy azok egyike a főkapitány-nak esetről-esetre teendő intézkedése alapján délután 3—5 óráig hivatalos szolgálatot köteles teljesíteni. 3. A végrehajtók, negyedmesterek, becslők, kézbesítők és a szolgaszemélyzet, a hivatalos óráktól eltekintve úgy mint eddig is, egész nap foglalkoztatandók. 4. Az anyakönyvi hivatal hivatalos órái, mint eddig is változatlanul maradnak. 5. A vasárnap és ünnepnapi hivatalos órák 9—11 óráig tartatnak.

Új plébános. Az érseki hatóság Tillingier Miklós volt újvidéki káplánt, gajdobrai földinket, nemes-nádudvari plébánossá nevezte ki.

Huszonöt éves találkozó. A Baján 1877. évben érettségi vizsgálatot tett tanulók ez év július hó 5-én Baján ülték meg a nagy nap emlékének huszonöt éves fordulóját a Preimaier-féle kaszinó vendéglőben. Megjelentek: dr. Blitz Sándor járásorvos Fischamend (Alsó-Ausztria), Drescher Béla tanár (Baja), Feledi József postai táviróti titkár (Budapest), dr. Klénancz György ügyvéd (Baja), Lederer Pál vármegyei th. főjegyző (Zombor), Radány Péter törvényszéki bíró (Zombor), dr. Stern Samu ügyvéd (Budapest). A megjelentek megkoszorúzták egy év előtt elhunyt társuk dr. Hadzsits Dömjén sirját, majd lakomához ültek, este 8 órakor pedig a zöldkertben volt találkozójuk, hol Dankó zenéje mellett a reggel is együtt találta őket a régi kedves emlékek föllevenítésével. Az ünnepegyességen a bajai társadalom több tagja is részt vett vendégként.

Sport-egyleti közgyűlés. A zombori sportegylet közgyűlésén a következő választásokat ejtette meg: Elnök: Györffy Géza. Alelnök: Raisz Lajos. Titkár: Vass Ferenc, Pénztárnok: Csávosi Lajos. Szertárnok: dr. Agyits János. Ügyész: dr. Gaál István. Orvos: dr. Sági Samu. Választmányi tagok: dr. Alföldy Árpád, Blumenthal Miklós, dr. Czvetkovits Péter, Hauke Imre, Roheim Zsigmond, Sréter Károly, Szűts Károly, Tripolszky Gyula, dr. Zákó István, Fernbach Károly, dr. Balogh Ernő. Póttagok: Falcione László, dr. Nagy Béla, dr. Pataj Sándor, Radány Péter. Számvizsgálók: elnök: dr. Buják József, tagok: Bittermann Sándor, Dömötör Aladár.

Eljegyzés. Boross Lajos zombori kir. pénzügyigazgatósági számviszt eljegyezte Mráz Irénke kisasszonyt Zomborban.

Gyászír. Safarik Albert, a prágai tudomány-egyetem tanára, 73 éves korában meghalt. Safarik, aki a prágai egyetemen a kémia tanára volt, Újvidéken született. Atyja Safarik Pál híres szláv tudós az újvidéki szerb gymnasium egykori igazgatója volt.

Gyermekeink nevelése. Senki se alapítson családot, mielőtt nem olvasta el „Gyermekeink nevelése“ című művecskét. Ara 30 fillér, (portóval 35 fillér) és kapható: Holzmann Ignác tanítónál Torzsán.

A szántovai espereskertület papsága mint testület az Országos Pázmány-Egyesület tagjai közé belépett.

Az ország kenyere. Az aratás megkezdésének rendes határideje, Péter Pál tunepe elmúlt ugyan, de az aratást eddig csak egyes helyeken szórványosan kezdték meg. Az aratás nagyhete a rendes időnél 8 nappal később állt be és ezt is csak annak köszönhetjük, hogy a mult hét végétől kezdve a meleg folyvást fokozódott és az éretlen kalászatokat megérlelte. Az aranykalászzsal ékes rónaságon megkezdődik az aratás. Munkában edzett magyarok megpendítik a frissen kifent kaszát, melynek millió züngéből alakult kórusa pár nap múlva rázendíti a kenyér hála simfonáját. Micsoda hangya egy nemzet vagyunk azon a hat héten át, míg betakarítjuk az Isten áldását. Valóságos heroikus munkabírással végezzük el egy esztendő dolgát. Jóformán évezredes gyakorlat, egymás nyomába hágó nemzedékek meggyökeresedett szent hagyománya a magyar népnél, hogy a megfeszített aratási munka teljes lerovása az egész esztendő dolog terhének, az ideai aratás kielégítő eredménnyel biztat, minélfogva a gabonanemlék értékesítése nehezebb problémát fog képezni és kétséget alig szenved, hogy az árák az őszi hónapokban ugy a belmínt a külpiaczkokon esni fognak.

Éjjeli sportverseny. Hódsághról írják: Mint béces lapjának hű olvasója mindig élvezettel olvasom a benne megjelenő cikkeket; különösen figyelemre méltattam egy városkának egy „igazán“ kulturális egyesületéről minden számban megjelenő tudósításait is. Mert csak e tudósításokból tudja meg a világ, hogy ez az egyesület a társadalomnak mily nagy hasznára van; hogy a közönségnek és tagjainak élvezet nyújtásáról, és szórakoztatásáról mily atyailag gondoskodik: szabad lyceumokat tart, koncerteket, estélyeket ad, majálist rendez; különös főtörekvése pedig oda irányul, hogy vívással és boxolással tagjaiból igazi sport férfiakat neveljen... kíváncsian lestem most is b. lapjának legutóbbi számának megjelenését, hogy abban a kedden (1 én) éjjel megtartott sportverseny-ről szóló tudósításban gyönyörködhessem; de most — nagy ámulatomra — az állandó rovat kimaradt. Nem tudom elképzelni, mi lehet az oka? Tán beszakadt a nagy dob, hogy nem dobolnak semmit? Pedig értésére kellett volna adni a közönségnek, hogy egy-egy ur mennyire tudja a nyert sporttudományt gyakorlatilag alkalmazni; ki kellett volna dobolni a világnak, hogy az „ünneponon“, elsején nagy box-match volt a felügyelő és a vendéglős között; a küzdelem azonban nem dőlt el, mert nem lehetett megállapítani, hogy az egymásnak adott pofonok közül, kinek az arcán csatogott el egygyel több. A második pontban a „főfő“ (mint nálunk nevezik) és többi társai vették fel a versenyt a poharakkal és tvegekkel, de egyenlőtlen küzdelem után az előbbieket győzedelmeskedtek. — És erről hallgat a krónika; pedig én ismét a megszokott, hosszú és részletes tudósítást vártam. De mit tehetek, ha nem jött? Értjük be ezzel a rövid tudósítással; de a kinek jó a képzelő tehetsége, bővitse ki gondolataival a lejátszódott box-verseny részleteit.

Szobor-szentelés Doroszlón. Fényes tünnepegy folyt le folyó hó 2-án Doroszlón. Ugyanis e napon szentelte fel Garay József esperes-plébános id. Samu István, id. Samu János és neje Fancsik Katalin bácsdoroszlói lakosok bőkezűségéből felállított szép Szent-Háromság szobrát, mely Doroszlónak valóban dicsére válik. Vallásosságuknak szép tanujelét adták tehát a jötevők, kik megmutatták ezen tettük által azt, hogy véres verejtékkel szerzett vagyonukból egy oly mű állíttassék, mely nevüket ezuttal is megörökítse és hirdesse az utónemzedéknek az ő vallási meggyőződésüket. A felszentelés alkalmával a helybeli segédlelkész szép szent beszédet intézett a jelen volt hívekhez, különösen kiemelte a szobor iránt való tiszteletét, melylyel a hívek a szobor, illetve az iránt, kit a szobor ábrázol, tartoznak. Egyben köszönetet mondott a jötevők nagylelkűsége-

geért, kívánva reájuk az Isten szent áldását; mert a Mindenhatónak, épen egy órával a szoborszentelés előtt tetszett az árnyék világból kiszólitani id. Samu Istvánt, a jötevők egyikét, örök nyugodalmat s mennyei jutalmát kívánt neki. Id. Samu János az ünnepe után a népközt pénzt osztott, illetve szórt szét. Fogadják a jötevők az uton is a község legforróbb köszönését a felállított szoborért.

Erzsébet királyné Gödöllőn.

Ripka Ferenc a Ganzgyár igazgatósági titkára, a jeles író kiadta Erzsébet királyné Gödöllőn 1867—1897. című könyvét, mely a királyné gödöllői tartózkodását foglalja magában. A kötet pompás szép kiállításban jelent meg és számos finom acélmetszet díszíti. Az acélmetszetek sorát Erzsébet királyné gödöllői szobra nyitja meg, azután a kastély, ismét a szobor más állásban, a szalon, a gödöllői sejourok, a dolgozó szoba, a hálószoba, az Erzsébet park lát képe, az Erzsébet emlékek, ismét a szobor más állásban, Kern Aurél Erzsébet himnuszának kottája vannak. Az acélmetszetek a szöveg közé vannak helyezve. Leírja a kistűnő szerző a kastélyt, a királyné lakását, a Mária Terézia szobrot, a kisérlet lakását, az oratoriumot, a parkot, a hattyu tót, a tavaszt, az ősz, a gödöllői sejourokat, Erzsébet napkor a főt dalt, a lovas vadászokat, a lovardát, a gyermekszobában, királynénk és környezetét, a vizsgálót a sebesültek között, a temerini bakát, ezt lapunk más helyén közöljük, a hitvest, kedves magyar leányunkat, a mi a tied, ozd meg másokkal, a gödöllői királykisasszonyt, Amáliát és Agláját, Rusztimot és Mohamedet, a rokkant vitézt, a lettint napokat, a baraszi erdőt, a magyaros ételeket, a fécánkertet, a jubarost, a besnyői kolostort, a véu koldust, a parasztlánykát, a tündért, az Erzsébet parkot, az Erzsébet emléket, a szoborbizottságot, az Erzsébet szobrot, a gödöllői nők koszoruját. Két igen szép óda is van a kötetben, az egyik a mi földünk, a jeles költő Erdélyi Zoltáné: Nem haltál meg, a másik Győri Lorándé: Erzsébet visszatért. A remek kiadású könyv kapható a szerzőnél Budapesten, II. ker. nagy Rókus-utca 35. sz. Ganzgyár. Itt említjük meg, hogy Ripka Ferenc, ki a Ganzgyárnak előkelő tisztviselője ígéretet tett, hogy a villamos világítás tárgyában több városunkat érdeklő cikkelyt fog lapunk részére írni. — A kiváló szakember első cikkét közöljük.

Felvételek a „Ferenc József Tanítók Háza”-ba. Az „Eötvös-alap” országos tanítói segélyegyesület e hó 5-én Budapesten rendkívüli közgyűlést tartott, melyen intézkedvén a Szent-István napi közgyűlés iránt, határozattal emelte, hogy a szokástól eltérőleg a folyó évben közgyűlését már augusztus 18-án meg fogja tartani. Ehhez képest s kiváló tekintettel a pályázati határidő lejárata, valamint az „Eötvös-alap” igazgatótanácsának a folyó évi pályázati hirdetményében közzétett ama határozott kívánatára, hogy a folyamodók kérvényüket az illetékes megyei tanító-egyesület utján tartoznak az „Eötvös-alap”-hoz beiktatni. — Tekintettel továbbá azon körülményre is, hogy a „Ferenc József Tanítók Háza”-ba a vármegyei tanító-egyesület rendelkezése alatt álló „Czirfusz Ferenc szoba” alapítvány fölött való intézkedést legkésőbb folyó évi július hó 15-én a központi választmány megejti, felkérem az érdekelteket, hogy az „Eötvös-alap” elnökségétől folyó évi februárius 2-án kibocsátott s a „Néptanítók Lapja”-ban megjelent pályázati feltételek szoros betartása mellett az ösztöndíjak, segélyek vagy a „Czirfusz Ferenc szoba” alapítványi helynek elnyerése, illetve támogatása iránti kérvényeiket alulírott elnökséghez sürgősen beiktatni sziveskedjenek. — Bezdán, 1902. július 5-én. Molnár Ferenc, a várm. tan. egy. elnöke.

A temerini baka. Ripka Ferenc Erzsébet királyné című diszművében olvasuk a következő anekdotát: Az osztrák porosz háboru után történt, tehát még a koronázás előtt a sebesülteket Bécs mellett Mauerban ápolták. A rögtön kórházak tele voltak súlyosabb és könnyebb sebeket kapott bar-

cosokkal. Szépen sorban fekdték egymás mellett, osztrák, cseh, magyar huszár meg baka. Az egyiknek a lábát ftrészelték le, a másinak a karját. Volt olyan is elég, a kin már nem segíthetett a felser kése sem.

A királyné főudvarmesternőjével többször meglátogatta a siralomnak ezt a szomorú tanyáját. A betegnek mindig jól esik a vigasztalás és fölér egy ital orvossággal, ha látja, hogy törődnek vele.

Az egyik betegnél figyelmeztette az orvos a felséges asszonyt, hogy menthetetlen, de különben sem hagyja magát kezelni. A királyné elolvasta a fejedulát, hogy temerini bacsikai baka. Megszólitotta magyarul. A halálnak szánt baka a magyar szóra fölugrott ágyában és amugy magyarosan adta elő kivánságát:

— Az Isten áldja meg kisasszonykám — ne hagyjon itt elpusztulni ebben az idegen világban.

A királyné megnyugtatta, bátorította, majd azt kérdezte tőle, hogy mit küldjön neki Pestről, mert most oda készül.

— Egy kis jó magyar dohányt szeretnék szivni, mielőtt meghalok, de pipát is kérnék hozzá, mert az enyémet ellötte a német a sípkám mellől.

A felséges asszony mosolyogva ígerte meg, hogy megkapja.

„Die Dorfmuik” cím alatt Braunhoffer József rácmilitári kántortanító szerkesztésében zenei szaklap indult meg, melynek célja a német községekben működő fúvózenekarokat újabb zenedarabokkal ellátni. Bár teljes mértékben méltányoljuk is a szerkesztő zenei tudását és ügybuzgalmát; mégis ma, midőn már megyszerte eredményét kezdjük látni annak, hogy különösen a német községekben az iskolából kiindulva, a magyar népdal miként hódít mindjobban tért a nép legszélesebb rétegei közt, kiszorítva a régi és úgy a szöveg, mint a zenei becsérték tekintetében alacsony színvonalán álló idegen zenei termékeket: nem tarthatjuk sem kívánatosnak, sem pedig szerencsés gondolatnak egy népszerűsége aspiráló német szellemű zenei lap megindítását.

Életunt leány. O-Becséről írják: A napokban egy feltűnően szép varróleány öngyilkossági kísérletet követett el. Oder Idának hívják a szép leányt, a ki 17 éves korában már oly keserűnek találta az életet, hogy attól válni akart. Az öngyilkossági kísérletet a varrodában, leánytársai szemelátára követte el, a mikor a magával vitt mérget felhajtotta. Az elájult leányhoz csakhamar elhívták az orvost, a ki gyomor-mosást alkalmazott és a leányt szülei házához szállította, a hol most ápolják a szerelmes kis leányt, a ki annyira elkecseregett az ó hűltelenén, hogy meg akart szabadulni az örömtelen élettől.

Szesz robbanás. Szepvák János pivncai fiatal kereskedő, ki üzletében pálinkát is árul, e hó 2-án este 3/6 kor egy két hektoliteres hordóból spiritust csapolt, hogy belőle pálinkát készítsen. Dacára annak, hogy tudnia kellett, miszerint a szesznél, beuzinnél, petróleumnál általában gyulékony, robbanékony folyadék mellett gyertyát használni tilos, ezen vigyázatlanságát életével kellett megfizetni, mert a hordóból kiömlő szeszgáz lángot vetett, a hordó fenekét kitűtötte s őt nyomban megölte. A detonáció iszonyu ereje a raktár ablakait pozdorjává törte-zuzta — de a csodával határos — mellette 2 lépésnyire foglalatostkodó segédét csak elkábitván földhöz csapta. A szomorú temetés 3-án a község lakói általános részvétel mellett megtörtént.

Komlótermelés. A földmiveléstudgyi miniszter meghagyására Cserer Lajos gazdasági szaktanár a folyó év nyarán komlótermelők, lelkészek, gazdatisztek, tanítók részére Segesvárt három napos ingyenes tanfolyamot fog tartani — elméleti előadások és gyakorlati utmutatásokkal. Az ezen tanfolyamon résztvenni óhajtok f. évi július hó 15-ig nevezett gazdasági szaktanárnál Kolozsvárról kell, hogy részvétellüket bejelentse.

Latinovits Pál főispán gyűjtése az újtemplomra.

Az épülő újtemplomra ömeltősága a főispán ur által megindított gyűjtéshez adományokkal a következők járultak:

Folyó hó 4-én megjelent 51. számunkban a befolyt adományok összege 5832 K 14 f.

Latinovits Géza ur gyűjtése:

Latinovits Géza 30 kor., Jurta Ferenc 10 kor., Rónay Ernő, Sacellary György, Neuszidler Károly 5—5 kor.

55 K — f.
2 K — f.

Eper Ádám Mosorin

Kuts János ur gyűjtése Bikity:

Kuts János 20 kor., Dsinity Pál 5 kor., Kaich József 4 kor., Trndity Simonné, Herák József, Forkly Vidor 2—2 kor., Mojzes János, Heltenpart János, Mojan András, Fekete József, Kooz Ádám, Bokner Katalin, Feigl József, Slezák Sándor, Schvajbert Pál, Svraka Vencel, Karhezs József, Svraka János, Slezák Mihály 1—1 kor.

48 K — f.

Dukay Mátyás János ur gyűjtése

O-Kanisza:

Dukay M. János és neje Remete Erzsébet 40 kor., Dukay Mátyás, Dukay Adolf 20—20 kor.

80 K — f.

Császár Péter főszolgabíró ur folytatólagos gyűjtése:

Sándor: N. N. 2 kor., Pózna János 40 fil.

2 K 40 f.

Az eddigi adományok összege 6019 K 54 f.

HIRDETÉSEK.

3124/kig. 1902. szám.

Pályázati hirdetmény.

B.-Novoszellő községében a 600 korona készpénz javadalmazással egybekötött irnoki állás lemondás folytán megüresedvén, felhívom pályázni óhajtokat, hogy kellőleg felszerelt kérvényüket hozzám **folyó évi július hó 31-ig** benyújtsák.

Palánkán, 1902. június hó 28-án.

Hipp Dezső,
főszolgabíró.

3070. szám. kig. 1902.

Pályázati hirdetmény.

Uj Palánka községében tresedésben levő községi irnoki állásra **folyó évi július hó 25-iki** határidővel pályázatot hirdetvén, felhívom a pályázni óhajtokat, miszerint mindösszesen okmányaikkal felszerelt kérvényüket hozzám terjeszszék be.

Az állás javadalmazása évi 720 korona, havi előleges részletekben.

N.-Palánkán, 1902. évi július hó 2-án.

Hipp Dezső,
főszolgabíró.

2—1

2138. szám. kig. 1902.

Pályázati hirdetmény.

A járásomhoz tartozó Csurog, Nádaly és Goszpodince községekből álló XXXIV ik kéményseprői munkakertletben alkalmazott kéményseprő ezen állásáról lemondván, felhívom miadazokat, akik ezen munkakertletet elnyerni óhajtok, hogy az 1020/közgy. 1885. szám alatt alkotott vármegyei szabályrendelet 1. §-a, valamint a nagyméltóságú földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszter ur által 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. szám alatt kiadott általános rendelet 1—3. §-ai értelmében felszerelt kérvényeiket hozzám **folyó évi július hó 18-ig** benyújtsák.

Zsablyán, 1902. évi június hó 27-én.

Horváth Dezső,
szolgabíró.

2—1

Törvényesen engedélyezett végeladás.**Párisi Áruház Zomborban.**

Az összes raktáron levő uri-divat: **ingek, nyakkendők**; a legjobb **vásznak, selymek, batisztok** és a legjobb minőségű **uri és női szöveteket** az üzlet feloszlata miatt minden elfogadható árak mellett

végeladom.

Számos látogatást kér *—3

TUNA GUSZTÁV,
a Párisi Áruház tulajdonosa Zomborban.

Házeladás.

Zomborban a belvárosban, Eötvös-körut 54. sz. alatti ház, mely áll 4 szoba, 1 konyha, 1 éléskamra és 1 pincéből, azonfelül az udvarban különálló 1 eselédzsoba, 1 fáskamara és 1 felszerből, **szabad kézből eladó.** Cim a kiadóhivatalban.

3—3

1379. szám.

kig. 1902.

Árverési hirdetés.

O Kér község alulírott elöljárósága részéről ezennel közhírré tétetik, miszerint a község mint erkölcsi testület tulajdonát képező vadászati jog az 1883. évi XX. t. c. 3. § a alapján 1902. évi augusztus 1-től 1908. évi augusztus 1-éig 6 egymásután következő évre **folyó évi július hó 15-én d. e. 9 órakor** a község házában tartandó nyilvános árverésen a legtöbbet ígérőnek bérbe fog adatni.

Kikiáltási ár 60 korona; az árverési feltételek a jegyzői irodában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Kelt O-Kéren, 1902. évi július hó 1-én.

Szmiha Kálmán, **Malesev,**
jegyző. 2—1 bíró.

Árlejtési hirdetés.

O-Kanizsa község **folyó évi július hó 14-ik napján (hétfő) délután 5 órakor** a község házában tanácsstermben 94000 drb rendes méretű téglának beszerzését fogja nyilvános szóbeli árlejtésen biztosítani. Az előirányzat:

48000 járda burkolati téglá, per mile 34 korona, vagyis 1632 korona és

46000 elsőrendű fali téglá, per mile 30 korona, vagyis 1380 korona, így összesen 94000 téglá 3012 korona kikiáltási árban.

Biztosíték (bánatpénz) 300 korona.

Miről versenyezni kívánók azon megjegyzéssel értesítettnek, hogy az árlejtési feltételek hétköznapokon a szokásos hivatalos órákban a közig. jegyzői irodában Bukálovits János közs. iktatónál tekinthetők be.

O Kanizsán, 1902. évi július hó 1-én.

Laczkovits Károly, **Popovits György,**
jegyző. 2—2 bíró.

M. kir. II. számú csendőrkörületi parancsnokság.

4670. szám.

szv.

Hirdetmény.

Bács-Bodrogh megye, Bács-Kula községben a m. kir. államkincstár tulajdonát képező s az ottani m. kir. csendőrség által használt épületen ez év folyamán eszközlendő helyreállítás és pótlási munkálatokra a zombori m. kir. csendőr szárnyparancsnokságnál **1902. évi július hó 26-án délelőtt 9 órakor** felsőbb jóváhagyás fentartása mellett versenytárgyalás fog tartatni.

A helyreállítás és pótlási munkálatok költségei 784 kor. 04 fil.

A teljesítendő munkálatokra vonatkozó jegyzőkönyv és költségvetés megfelelő utbagazítással a zombori csendőr szárnyparancsnokságnál a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Felbírnatnak a versenyezni óhajtok, miszerint a leírt munkálatok elvállalására vonatkozó zárt írásbeli ajánlataikat, ivenként 1 koronás bélyeggel ellátva az ajánlati árjegyzékkel együtt lepecsételt borítékban legkésőbb folyó hó 26-án reggel 8 óráig a tárgyaló bizottságnak személyesen vagy megbízott által kézbesítsék.

Az ajánlatok az összes munkálatokra együtt teendők meg, melyhez a vállalkozási érték 5%-a készpénzben, vagy óvadéknul elfogadható értékpapírban bánatpénz fejében csatolandó — és pedig a vállalkozó által kiállított nyugta és ellennyugta mellett; az ellennyugtát a vállalkozó írja alá; a nyugtát a tárgyaló bizottság és kézbesítettik annak, ki az ajánlatot beadta. A bánatpénz az elhárítás vételeig a zombori szárnyparancsnokságnál fog őriztetni.

Azon ajánlattevőknek, kiknek ajánlata nem fogadtatott el, bánatpénzük vissza fog adatni és pedig azok kapják kézhez, akik az erről szóló nyugtát bármily uton beadják a szárnyparancsnoksághoz, azon vállalkozó pedig, kinek ajánlata elfogadtatott, végleges határozat vétele után azt a vállalkozási érték 10%-ára kiegészíteni tartozik.

Megjegyeztetik, hogy csakis oly ajánlatok szolgálnak a tárgyalás alapjául, melyek idejekorán beérkeznek és megfelelő bánatpénzzel ellátva vannak.

Szegeden, 1902. évi július hó 4-én.

A m. kir. II. számú csendőrkörületi parancsnokság.

1012. szám.

kig. 1902.

Árverési hirdetés.

Uj-Soóvé község elöljárósága ezennel közhírré teszi, hogy a község határában gyakorlandó vadászati jogot 1902. évi augusztus hó 1-től 1908. évi július hó 31-ig terjedő hat évre **1902. évi július hó 14-én délelőtt 9 órakor** a község házában tanácsstermben megtartandó nyilvános szóbeli árverésen bérbeadja.

Az árverési feltételek a községi jegyzői irodában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Uj Soóvé, 1902. évi június hó 26-án.

Hartmann Pál, **Brücker,**
jegyző. 3—3 bíró.

939. szám.

kig. 1902.

Árverési hirdetés.

Mosorin község vadászterülete a község házában **folyó évi július hó 19-én délelőtt 9 órakor** megtartandó nyilvános árverésen 3 évre, vagyis 1902. évi augusztus hó 1-től 1905. évi július hó 31-ig terjedő időre a legtöbbet ígérőnek haszonbérbe fog adatni.

Mosorinban, 1902. évi július hó 1-én.

Eremitis Milán, **Matejasev Mladen,**
jegyző. 2—1 bíró.

Hirdetmény.

A titeli gör. kel. egyházközség 1901. évi május 13-án, július 29-én és november 18-án, valamint 1902. január 23-án tartott gyűlésének határozata és a felső hatóság 1902. évi A. O. 1020., 1151/398. ex 1902. szám alatt jött jóváhagyása alapján szóbeli árverés hirdettetik az u. n. „Csevrudia“ nevű töltéssel védett föld örökáron való eladására, mely föld Torontálmegyében Rudolfsnád községben fekszik.

Kikiáltási ár: 60,000 korona.

Az árverés megtartatik Titelen a gör. keleti egyházközség hivatalos helyiségében (templom mellett) **1902. évi augusztus hó 4-én (július 22-én) délelőtt 9 1/2 órakor.**

Árverezők köteleztetnek 6000 korona bánatpénz letételére.

A legtöbbet ajánlónak bánatpénze nem lesz visszatérítve, hanem a felső hatóság jóváhagyásakor beszámítatik az összegbe. Vevő köteles a vételárnak felét jóváhagyás után azonnal lefizetni, a mibe a bánatpénz is beszámítatik; másik felet pedig vagy azonnal, vagy a jóváhagyás napjától számított 6 hó múlva 5% os kamattal.

Ezen földön van 12,000 korona teher a „Szepszka Matica“ javára Ujvidéken.

A föld egy darabban fekszik és a titeli telekkönyv szerint 184 1/2 kat. holdból áll. Ebből esik előtér és töltésre 20 hold, a többi pedig szántóföld.

Bővebb felvilágosítást a titeli gör. kel. egyházközség.

Sztepanov Emil,
plébános.

Katyura Petar,
elnök.

Janits Jovan,
jegyző. 3—1

Sztefanovits Mladen,
penztárnok.

608. szám. 1902.

Árverési hirdetés.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. LX. t. c. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a zombori kir. járásbíró 1901. évi V. 1501. számú végzése következtében dr. Bruck Armin zombori lakos ügyvéd által képviselt Ludvig Nick váci lakos javára Scherer Ferenc zombori lakos ellen 292 kor. 92 fil. és járulékaik erejéig foganatosított kielégítési végrehajtás utján lefoglalt és 800 koronára becsült butorneműekből álló ingóságok nyilvános árverésen eladtnak.

Mely árverésnek a zombori tek. kir. járásbíró V. 411/7. 1902. sz. végzése folytán 102 kor. 92 fil. tőkekövetelés, ennek 1901. évi szeptember hó 23. napjától járó 6% kamatai és eddig összesen 92 kor. 10 fillérben biróilag már megállapított költségek erejéig Zomborban adós üzletében leendő eszközésére **1902-ik évi július hó 11-ik napjának délelőtti 9 órája** határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. c. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett a legtöbbet ígérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Zomborban, 1902. évi június hó 21-én.

Styrum Mór,
kir. bir. végrehajtó.

Árlejtési hirdetés.

Alulírott lelkész **folyó évi július hó 21-én** a község házában árlejtési versenytárgyaláson fogom a madarasi templombóvítés 16057 korona és 92 fillérre előirányzott munkát biztosítani. Versenyezhet mindenki, ki 1000 korona bánatpénzt tett le. A terv, költségvetés és a feltételeket nálam a hivatalos órákban bárki is megtekintheti. Írásbeli ajánlatokat is elfogadok az árverés megkezdéséig. Bács-Madarason, 1902. június 29-én.

Szalai Károly,
az építő bizottság elnöke.

2—2